

Podmínky řízení, právní styk s cizinou

Zánik společného jmění a jeho vypořádání nelze od sebe oddělit; jde o dvě právní skutečnosti působící postupně, k vypořádání nemůže dojít bez předchozího zániku (resp. zrušení či zúžení) společného jmění manželů. V případě vypořádání majetkových vztahů manželů s mezinárodním prvkem (jež jsou v českém právním řádu upraveny institutem společného jmění manželů) je nutné právně významné skutečnosti, na základě kterých má být stanoveno rozhodné právo a mezinárodní pravomoc soudů, posuzovat podle stavu v okamžiku zániku majetkových vztahů mezi manžely. Pokud má být v řízení o vypořádání majetkových vztahů bývalých manželů s mezinárodním prvkem stanovena mezinárodní pravomoc soudu na základě čl. 25 odst. 5 Smlouvy ve spojení s čl. 25 odst. 1 Smlouvy podle společného bydliště manželů, je nutno posoudit otázku společného bydliště účastníků řízení jakožto bývalých manželů ke dni zániku jejich společných majetkových vztahů, tedy ke dni zániku jejich manželství.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 22 Cdo 2855/2020-84 ze dne 9.3.2022)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobkyně E. L., narozené XY, bytem v XY, zastoupené Mgr. H.H., advokátkou se sídlem v K.V., proti žalovanému M. L., narozenému XY, bytem v XY, zastoupenému JUDr. V.V., advokátkou se sídlem v K.V., o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 16 C 93/2019, o dovolání žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 5. 2020, č. j. 10 Co 86/2020-62, tak, že usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 5. 2020, č. j. 10 Co 86/2020-62, se ruší a věc se vrací Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Karlových Varech (dále jen jako „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 24. 2. 2020, č. j. 16 C 93/2019-48, zamítl námitku nedostatku pravomoci českých soudů.

Krajský soud v Plzni (dále rovněž jako „odvolací soud“) k odvolání žalovaného usnesením ze dne 13. 5. 2020, č. j. 10 Co 86/2020-62, usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že řízení zastavil. Rozhodl také o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Žalobkyně se v tomto řízení domáhá vypořádání společného jmění účastníků řízení, konkrétně podílu žalovaného ve společnosti M. M., IČO XY, se sídlem v XY, který tvoří podle tvrzení žalobkyně součást majetkového společenství účastníků řízení jako bývalých manželů.

Odvolací soud vyšel ze zjištění, že účastníci řízení uzavřeli manželství 16. 5. 1992. Toto manželství bylo rozvedeno na základě rozsudku Ramenského obvodního soudu v Moskevské oblasti, Ruská federace, č. j. 2-100/16 ze dne 25. 4. 2016, který nabyl právní moci 6. 6. 2016. Příslušnými rozhodnutí soudů Ruské federace byla rovněž vypořádána část majetkového společenství účastníků řízení (nikoliv však podíl žalovaného ve společnosti M. M.). Zjistil, že poslední společné bydliště účastníků řízení v době trvání manželství se nacházelo na území Ruské federace.

Odvolací soud při řešení otázky, zda je v předmětné věci dána pravomoc soudů České republiky, aplikoval Smlouvu mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a

trestních, jež byla publikována vyhláškou ministerstva zahraničních věcí č. 95/1983 Sb (dále „Smlouva“). Dovodil, že v tomto řízení o vypořádání společného jmění manželů je dána pravomoc soudů Ruské federace podle čl. 25 odst. 5 věta první Smlouvy ve spojení s čl. 25 odst. 1 Smlouvy, jelikož poslední společné bydliště účastníků řízení se v době trvání manželství nacházelo na území Ruské federace. Poznamenal, že ze skutečnosti, že oba účastníci mají nyní povolen pobyt na území České republiky, nelze učinit přesvědčivý závěr o posledním společném bydlišti manželů v době trvání manželství v České republice.

Podpůrně odkázal rovněž na čl. 18 Smlouvy s tím, že soudy Ruské federace již vypořádaly část majetku tvořícího společné jmění manželů, a proto i z toho důvodu není dána mezinárodní pravomoc českých soudů.

Uzavřel, že absence pravomoci českých soudů v projednávané věci představuje takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, a proto odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení podle § 104 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zastavil.

Proti usnesení odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právních otázkách, které nebyly doposud v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny, a to zda je nutno čl. 25 odst. 1 Smlouvy vykládat tak, že majetkové vztahy manželů je potřeba posuzovat podle místa posledního společného bydliště v době trvání manželství. Podle žalobkyně výklad Smlouvy provedený odvolacím soudem (tedy že rozhodující je poslední společné bydliště manželů za trvání manželství) nemá oporu v jejím textu. Žalobkyně podávala žalobu v roce 2019, kdy měli oba účastníci řízení jako bývalí manželé bydliště na území České republiky. Žalobkyně nesdílí názor odvolacího soudu, že se majetkové poměry manželů nemohou řídit českým právním řádem, jelikož zde neměli společné bydliště v době, kdy podávali návrh na rozvod manželství v Ruské federaci (podotýká také, že ani tento závěr neodpovídá skutečnosti a v době podání návrhu na rozvod manželství a vypořádání části společného majetku měli účastníci řízení společné bydliště v České republice). Má za to, že v projednávané věci je pro stanovení mezinárodní pravomoci soudů rozhodné bydliště účastníků řízení ke dni podání příslušného návrhu soudu (což bylo v posuzované věci v České republice), a proto je dána pravomoc českých soudů.

Nesouhlasí rovněž se závěrem odvolacího soudu, že není dána pravomoc českých soudů podle čl. 18 Smlouvy, protože u soudů Ruské federace již proběhlo řízení o vypořádání části společného majetku manželů. Poukazuje na to, že u českých soudů požaduje vypořádat jinou část společného majetku, než kterou vypořádaly soudy Ruské federace. Předmět řízení u českých soudů je tedy odlišný oproti předmětu řízení u soudů ruských.

Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, u něhož to zákon připouští (§ 236 o. s. ř.), že bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 věta první o. s. ř.), že je uplatněn dovolací důvod uvedený ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. a že je splněna i podmínka povinného zastoupení dovolatelky advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), se zabýval tím, zda je dovolání žalobkyně přípustné (§ 237 o. s. ř.).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

Žalobkyně předkládá Nejvyššímu soudu k řešení procesní otázku určení pravomoci soudu k projednání a rozhodnutí sporu o vypořádání majetkových vztahů manželů, je-li s ohledem na přítomný mezinárodní prvek (žalobkyně i žalovaný jsou občany Ruské federace) nutno aplikovat některou z kolizních norem Smlouvy, jejíž přednostní aplikace vyplývá z § 2 zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „MPS“). Dovolatelka nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že pro určení mezinárodní pravomoci soudu v řízení o vypořádání společného jmění manželů s mezinárodním prvkem ve smyslu čl. 25 odst. 5 a čl. 25 odst. 1 Smlouvy je určující poslední společné bydliště účastníků řízení v době trvání jejich manželství. Namítá, že pravomoc soudů musí být stanovena na základě společného bydliště manželů ke dni podání návrhu na vypořádání společného jmění manželů. Protože otázka předložená dovolatelkou nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud výslovně vyřešena, je dovolání přípustné.

Podle § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

Podle § 104 odst. 1 věta první o. s. ř. jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

Podle § 2 MPS se zákon použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána (dále jen „mezinárodní smlouva“), a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie. Smlouva má tedy aplikační přednost nejen před pravidly mezinárodního práva procesního, obsaženými v českém právu, ale podle článku 351 Smlouvy o fungování Evropské unie i před pravidly mezinárodní příslušnosti obsaženými v právu unijním. Smlouva ve své části o právních vztazích občanských a rodinných (oddíl II, články 18 až 52) upravuje mimo jiné vybrané otázky pravomoci a práva rozhodného u rodinných věcí (články 24 až 35), a to i v případě vypořádání majetkových vztahů bývalých manželů (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 6067/2016).

Podle čl. 25 odst. 1 Smlouvy osobní a majetkové vztahy manželů se řídí právním řádem smluvní strany, na jejímž území mají společné bydliště.

Podle čl. 25 odst. 2 Smlouvy má-li jeden z manželů bydliště na území jedné smluvní strany a druhý na území druhé smluvní strany a mají-li přitom oba manželé stejné státní občanství, řídí se jejich osobní a majetkové vztahy právním řádem té smluvní strany, jejímiž občany jsou.

Podle čl. 25 odst. 5 Smlouvy k řízení o osobních a majetkových vztazích manželů je dána pravomoc orgánů smluvní strany, jejíž právní řád má být použit podle odstavců 1, 2 a 3. V případě uvedeném v

odstavci 4 je dána pravomoc soudů obou smluvních stran.

Z uvedených kolizních norem mezinárodního práva soukromého vyplývá, že nestabilizují hraniční určovateli (konkrétně v projednávané věci společné bydliště manželů ve smyslu čl. 25 odst. 1 Smlouvy) k určitému časovému okamžiku. Nelze vyloučit, že místo společného bydliště manželů (případně i jejich státní občanství) se může v průběhu manželství měnit. V takovém případě by pro posouzení určitého právního jednání nebo jiné právní skutečnosti mělo být rozhodné právo podle stavu v okamžiku, kdy k právnímu jednání nebo skutečnosti došlo (srovnej také přiměřeně BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 256.).

Z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se podává, že zánik společného jmění a jeho vypořádání nelze od sebe oddělit; jde o dvě právní skutečnosti působící postupně (sukcesivně - k tomu viz např. KNAPP, Viktor, LUBY, Štefan a kol.: Československé občanské právo. Orbis Praha 1974, díl I., s. 111), přičemž k vypořádání nemůže dojít bez předchozího zániku (resp. zrušení či zúžení) společného jmění manželů. Proto ani právní režim zániku společného jmění manželů a jeho vypořádání od sebe nelze oddělit (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014, publikovaný pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní). Z uvedeného se podává, že v případě vypořádání majetkových vztahů manželů s mezinárodním prvkem (jež jsou v českém právním řádu upraveny institutem společného jmění manželů) je nutné právně významné skutečnosti, na základě kterých má být stanoveno rozhodné právo a mezinárodní pravomoc soudů, posuzovat podle stavu v okamžiku zániku majetkových vztahů mezi manžely.

Pokud má být tedy v řízení o vypořádání majetkových vztahů bývalých manželů s mezinárodním prvkem stanovena mezinárodní pravomoc soudu na základě čl. 25 odst. 5 Smlouvy ve spojení s čl. 25 odst. 1 Smlouvy podle společného bydliště manželů (jako to učinil odvolací soud v projednávané věci), je nutno posoudit otázku společného bydliště účastníků řízení jakožto bývalých manželů ke dni zániku jejich společných majetkových vztahů, tedy (v posuzované věci) ke dni zániku jejich manželství.

Z rozhodnutí odvolacího soudu se však nepodává, že společné bydliště účastníků řízení bylo ke dni rozvodu jejich manželství na území Ruské federace. Odvolací soud založil své rozhodnutí na zjištění, že „poslední společné bydliště, jak lze dovodit z rozhodnutí ruských soudů, měli bývalí manželé na území Ruské federace“. Zároveň odvolací soud dovodil, že „manželské vztahy účastníků byly ukončeny do roku 2011 a od roku 2014 nevedou společné hospodářství“, a dále že „manželství účastníků bylo rozvedeno v roce 2016, přičemž v době rozhodování ruského soudu již účastníci řízení nevedli společnou domácnost“. Z odůvodnění odvolacího soudu tedy nelze zjistit, zda měli účastníci ke dni zániku jejich manželství, a tedy i jejich majetkového společenství společné bydliště, a zda toto bydliště bylo na území jedné ze smluvních stran Smlouvy. Jestliže přesto založil odvolací soud své rozhodnutí o nedostatku pravomoci českých soudů na aplikaci čl. 25 odst. 5 Smlouvy ve spojení s čl. 25 odst. 1 Smlouvy, je jeho právní posouzení věci předčasné, a proto i ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. nesprávné. Posouzení mezinárodní pravomoci soudu k rozhodnutí o vypořádání majetkových vztahů bývalých manželů podle čl. 25 odst. 1 Smlouvy musí vycházet z jednoznačného zjištění, zda měli společné bydliště na území některé ze smluvních stran k okamžiku zániku jejich majetkových vztahů.

Z důvodu procesní ekonomie Nejvyšší soud v rámci tohoto dovolacího řízení již neposuzoval právní otázku nastolenou žalobkyní týkající se výkladu čl. 18 Smlouvy, neboť v řízení doposud nebylo (s přihlédnutím k výše uvedenému) řádně posouzeno, zda je vůbec ve věci dána pravomoc českých soudů, ať již podle některého ustanovení Smlouvy či podle ustanovení zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2375/2014).

S ohledem na shora uvedené Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)